

Psalm 139 Openbaring 21
Westerkerk 23 november 2025
Eeuwigheidszondag
Ds. Herman Koetsveld

Dat doen we natuurlijk allemaal levenslang, zoeken naar wat ons troost. Dat doen we doorgaans ons nauwelijks bewust. En zo kan het gebeuren – en dat vrij massaal dat Black Friday, of zoetjes aan de hele maand november, ons een moment van geluk en dus ook troost kan bieden als we menen iets met een grote korting gekocht te hebben. Het kan geen toeval zijn dat de maand november met zijn steeds sneller invallende duisternis die begint met Allerheiligen en Allerzielen, oftewel met het stilstaan bij de dood vervolgens gevuld moet worden met dat wat ons dan troosten kan.

Nogmaals, we zijn er ons nauwelijks van bewust, maar de psychologen en marketingteams in dienst van de grote winkelketens verdienen er een dikke boterham aan: zij peilen jouw en mijn diepe verlangen om voor even uit onze zorgen, ons verdriet, misschien ook uit onze wanhoop bevrijd, of dan in elk geval verlicht te worden. Zij zijn het die ons doorgronden en kennen. 30, 40 procent korting, ja zelfs halve prijs. Jij sterfelijke consument, voor even mag je denken, voelen dat je een enorme geluksvogel bent. Het stofje in je brein dat bij die ervaring loskomt, schijnt overigens naargeestig kort te werken. Je zou bijna van een scheppingsfout kunnen spreken. Een beetje langere ervaring was minstens leuker geweest, toch?

Maar vandaag delen we iets totaal anders hier onder het dak van deze kerk, onder het dak van een eeuwenoude traditie, samen met zovelen meelevend en verbonden thuis achter een scherm. Dat we aan den lijve hebben ervaren, in ons persoonlijke bestaan door elkaar te zijn geschud, soms zelfs zo dat we niet meer weten waar het goed voor is: dóór leven, verder gaan, de draad oppakken. Dat we door de ingrijpende ervaring van de dood van een mens die ons zo lief is of de dreiging van onze eigen naderende dood ons voluit bewust zijn geworden dat het prikkelen van een of ander geluksstofje in ons brein een radicale leugen is vanwege de ontkenning van wat er werkelijk ons overkomen is, of dan toch zeker, ons over overkomen kan.

En positief geformuleerd: hier delen we de diepmenselijke ervaring van verlies, afscheid, verdriet en pijn. Die we niet toedekken, niet bij weggijken, niet ontkennen, maar waar we die hele waaier aan onmogelijk moeilijke gevoelens benoemen, en in een ander licht zetten dan die van de spreekwoordelijke mat waaronder zoveel geveegd zou kunnen worden.

De Psalmendichter toont zich onze bondgenoot vanmorgen, of moet ik zeggen: lotgenoot, omdat hij geen enkele mogelijkheid meer ziet om met welke huis-tuin-en-keuken-trucs dan ook te ontsnappen aan zijn innerlijke pijn en daarmee een 'ja hoor, het gaat wel weer' aan te wenden.

'ENE, Gij doorgrondt en kent mij'. ENE, de Godsnaam 'Ik ben erbij'. Het verhaal gaat dat Mozes die naam te horen krijgt als hij er naar vraagt: wie moet ik zeggen dat mensen bevrijd zullen worden van het slavenjuk? Wie is het die ons vooruit zal gaan naar dat land waar het leven goed is, tof is, waar tranen van ogen zullen worden gewist, waar gedeeld gaat worden, met de mensen die dat zo nodig hebben voorop? Waar de weduwe, de wees én de vreemdeling werkelijk een toekomst worden geboden?

'Zeg dit' zegt die stem: 'Ik ben erbij'. Als je straks naar voren komt om een kaarsje bij het Brandend Braambos aan te steken (en misschien doen jullie thuis ook wel mee), misschien met de nodige aarzeling en met zoveel verwarrende gedachten en gevoelens door elkaar: weet dan dat je naar de verbeelding van dit gesprek tussen Mozes en God toeloopt: Ik ben erbij, Ik zal er voor jou zijn.

Die stem, zegt de dichter, die Naam 'Ik ben erbij', dat is die niet te bevatten werkelijkheid die mij totaal kent, doorziet, doorgrondt. Ja, in het hier en nu, met je hele hebben en houden. Maar hij gaat nog een opmerkelijks stap verder als hij zegt: 'Klom ik op naar de hemel – U tref ik daar aan, lag ik neer in het dodenrijk – U bent daar'. Op de hoogste bergen en in de diepste dalen van ieders leven: ja, overal is God! Oftewel: alles van ons leven, inclusief de dood bestaat in de ruimte die we zo onbeholpen duiden met dat kleine woordje 'God'.

Vorige week zaterdag stond er een indrukwekkend interview met de Britse filosoof Philip Goff in de krant. Gisteren en vandaag spreekt hij in de Zuiderkerk hier in onze stad. Dertig jaar lang was hij, zoals hij zelf zegt, een

vrolijke atheïst. Maar hij maakte die ommezwaai, die omkering, die bekering zelfs, naar de gedachte en het daarmee verbonden vertrouwen dat alles in het universum, van het kleinste deeltje tot en met de onmetelijke kosmos met daarin dat unieke leven op onze planeet op een of andere manier bezield is. Goddelijk is. En hij besloot de kerk weer op te zoeken.

Ik werd geraakt door de laatste passage in dat interview als hij gevraagd wordt naar zijn favoriete kerkelijke ritueel (wij kennen het niet, maar het is het overwegen waard het in te voeren). Hij beschrijft dan zijn ontroering als hij op Aswoensdag een askruisje op zijn voorhoofd krijgt met die woorden dat je uit stof komt en tot stof zult terugkeren. En dan zegt hij: 'Dat askruisje onthulde hoe ik hunkerde naar roem. In die kerk voelde ik me weer verbonden met het doel van het universum waarin ik een piepklein rolletje speel. Dat nam veel druk van me weg' Einde citaat.

Die nieuwe ontdekking van de moderne filosoof die alles in een ander, want goddelijk licht zet: het leven, ieders leven, alle leven heeft zin en betekenis die zich in ons mens-zijn uit in liefde, verbondenheid, zachtheid, eenheid zelfs met elkaar, alle natuur en met het goddelijke. Met de woorden uit dat laatste Bijbelboek: dat Gods woonplaats onder alle mensen is en alle mensen, alle namen in God geborgen zijn. Een piepklein, maar voor een ieder zo'n essentieel 'rolletje' voor een tijd en een plaats. Zo relativerend en zo groots en rijk tegelijk.

Want dat is wat een ieder van ons troosten mag, moed en kracht geven mag, dat ieders leven én sterven zich afspeelt in die ruimte van liefde en licht die we God noemen. In Jezus zo volstrekt zichtbaar geworden in hoe hij leefde, hoe hij sprak, hoe hij telkens zei dat ons vertrouwen onze redding is en niet onze angst. Maar ook in hoe hij stierf in overgave: 'In uw handen beveel ik mijn geest'.

In dit vertrouwen, in deze beweging van diepste verbondenheid en liefde noemen wij straks de namen, verstaanbaar voor iedereen, maar ook die naam of namen die wij in stilte horen in ons hart. Zo ons hart en ziel te richten op die Naam die ons altijd en in alles doet leven, doet opstaan en verder draagt, in leven en in sterven: Ik ben erbij. Godzijdank. Amen.

